

kakšno pismo od kod — saj človek nikoli ne ve, ali nima morda še koga kje — vse stvari so tiho ždele, trudne od ščemeče luči, in niti narahlo se niso zdrznile, ko sem prišel — najbrž so bile zadremale v žalostni misli, da sem se gotovo spet kje lahkomišelnostno zakesnil in da me še dolgo ne bo. Po vsej sobi je bilo razlito eno samo žalostno, vdano čakanje — o, moj Bog, tako je najbrž čakal svet, preden je človek prišel vanj, in tako bo čakal najbrž, kadar nas več ne bo. Sedel sem na rob postelje in sem si z rokama zakril obraz. Ne, ne, sem si tiho odgovarjal, saj ne bom nikoli storil tega, saj ne bom nikoli šel stran, nikoli več mi ne bo smelo to priti na misel, saj vem, človek pač nima pravice, da bi še kakšno kapljico žalosti prilival v obup, ki že kipi čez rob sveta.

In potem sem vstal, stopil sem čez sobo in sem utrnil luč. V temi je lahko človek čisto sredi stvari — kakor list, ki ga v jeseni veter zaziblje z drevesa, kakor misel, ki je kdo ni upal izreči, kakor pest teme sredi teme, ki bo morda kedaj še zadnji smisel vseh porazov in zmag, ki jih je človek nekoč bojeval za luč sveta.

In v temi se človek lahko vrže v blazine in čisto na skrivaj izjoče vso bolečino svojega srca.

S L O V O

L. MRZEL

Nikar ne joči, dekle, sem ji dejal, ko je visela na težkih, s starodavno umetno roko narezljanih vratih in so ji na sivem granitnem podboju nad glavo plesale štiri številke neke stare stare letnice. Ne bodi žalostna, sem ji dejal, glej, kako na široko je cesta odprta na to in na ono stran, nekega lepega dne bo gotovo še kdo prišel od kod in bo legel s teboj. Meni pa ni drugače, kakor da grem.

In sem počasi šel. V belo cesto pod menoj so se zdaj pa zdaj zarisavale temne, vegaste lise v oster pesek nadrobljenega laporja, v leščevju pod mostom je skozi tišino in samoto zamirajočega dneva splašen zafrfotal kraljiček, iznad smrek, ki so se vzpenjale v bregova obakraj moje poti, je tiho, kradoma padala name tema. Po hišah, do katerih sem prišel, so gorele prve petrolejke, za motnimi šipami nizkih, kvadratičnih okenc so plapolale tiste dobre, zamolklo rdeče svetlobe, kakršne so vstajale včasih iz lučk pod svetimi podobami pri nas doma in pri katerih smo si včasih otroci z zadržanim, pridušenim glasom pravili in verjeli najlepše, največje stvari tega sveta, kadar smo pozno v noč ostajali sami. Skozi odprta vrata so iz kadečih se kuhinj klicale matere, na sredi vasi so stali Kristus in šopki suhih poljskih rož so jim razpadali pod križanimi nogami, na

dvoriščih za hišami so se dramili psi in so prihajali na cesto lajat za menoj. Nič ne lajajte, psi, sem tiho prosil v srcu, saj vem, nič drugega ni, kakor da grem.

In sem počasi šel. In ko so vse hiše ostale že daleč za menoj in sem bil že prav sredi noči, tako da mi je bilo skoraj enako daleč do vseh štirih koncev sveta, me je samota nenadoma nehala skeleti in neko silno, neznano pričakovanje se je zbudilo v meni: pričakovanje, da nimam ničesar več pričakovati, vera, da mi ni treba nobene vere več, upanje, da ni nobenega doma nikjer, ki bi mu lahko stopil čez prag, in nobenega cilja na koncu poti, ki bi ga še lahko dosegel. Samo cesta je vdano ležala pred menoj in dobro, mehko odzvanjala pod mojimi koraki, kakor je pač med poznimi popotniki navada, da se tiho, mehko drug z drugim menijo skozi noč.

In tako sem počasi šel.

O A N A T O L U F R A N C E U

J A N K O L A V R I N

I.

Velik del slave Anatola Francea ima vzrok v dejstvu, da je bil to navzlic svoji redki kulturi eden izmed najbolj dostopnih in udobnih avtorjev. Združeval je radovednost univerzalnega diletanta z ironijo duhovitega aristokrata, ki pa se je vendarle sklonil do vsakogar z vljudnostjo, ki je bila «predobro gojena, da bi se hotela poudarjati». Razpolagal je z obsežno vrsto opazovanj, tem in idej in jih je vse obravnaval s taktom blestečega causerja, ki ve, kje se mu je ustaviti, da ostane ljubeznivo zabaven in si pri tem ohrani ton svobodnega modernega duha. Tako so njegovi bralci lahko uživali zavest, da so v stiku s tem, kar je aktualno, ne da bi jih to stalo posebnega ali sploh kakega napora. Kajti Anatol France je bil zadnji, da bi jih bil vznemirjal z nazori in problemi, ki zahtevajo mnogo napora. To ne pomeni, da se je ogibal takih problemov. Nasprotno, njegove knjige jih vsebujejo vse polno; toda njihova vznemirljiva kakovost je navadno omiljena in razkrojena z njegovim humorjem, z njegovo veselo ironijo in z njegovo pravo francosko razumnostjo, zaradi katere same bi bil vreden naziva (Jules Lemaître): «l'extreme fleur du génie latin».

Vsak poizkus, opredeliti bistvo tega «génie latin», se mora izjaviti. Nemcu morda lahko pripisujemo več skrbnosti, več «solidnosti» nego Francozu. Pri tem se človek ne more ubraniti vtisa, da v Nemcu kot tak prevladuje intelekt nad inteligentnostjo, dočim se zdi razmerje pri Francozu obratno. Če Francoz več razume nego ve,